

ЮРИЙ МОЙСЕЕВ СМЪРТ ПОД НАЕМ

Превод от руски: Здравко Василев, 1971

chitanka.info

По величествения крайбрежен булевард на световноизвестния град Ескапад ми направи впечатление скромна неонова реклама. Дълго преди нейното появяване сякаш някой едва чуто, после съвсем ясно и накрая едва ли не с металически звън ми натрапваше тези думи: „Смърт под наем! Смърт под наем!“ Гласът постепенно отслабваше, но в ретината на очите все така пламтяха стремително бягащи букви.

Заинтересувах се от тези съвременни пирати, които се опитваха да ограбят дори смъртта, посягайки на последното право и убежище на човека.

Черна, с ахатов тон, вратата беше строга и непристъпна. Човек с въображение навярно би намерил в нея забулена космическа глъбина, но аз отхвърлих тази представа. Обясних си я с рекламното изкуство на собственика на фирмата, чието име — Лоуренс — се четеше на табелка при входа.

Натиснах копчето и чух глух меден звук на гонг. Вратата се преобрази. Тъмно алени вълни, като изригване на подводен вулкан, побягнаха по нея — изплува маска на Мефистофел. Изпълнена в условно рязък маниер, тя изразяваше съкрушителна ирония и неочаквано трезва, тревожно дръзка любознателност. Когато прекрачих прага, маската бавно помръкна. До вътрешната врата, която бе на няколко крачки, ме съпровождаше низходяща гама — тържествена, мрачна, неумолима и аз леко се подразних от излишеството на ефекти.

В кубическа стая с черни мраморни стени, иззад масата, точно срещу мен, бавно се изправи висок, гъвкав човек, в който се усещаше вътрешна съсредоточеност, скована от волята енергия. Той ме погледна и се оказа, че не е тъй просто да се доближа до него и да заговоря. Беше все едно, че ми се налага да преодолея лепкавото съпротивление на силово поле.

С лек жест той ми посочи креслото, сам се отпусна в своя стол, като непринудено се облегна и се усмихна — открито и весело.

— Виждам, че сте раздразнен и като че леко заинтригуван. Струва ми се, не сте клиент. — Оскърбително втрещено ме разглеждаше и с някакво обезоръжаващо задоволство повтори: — Да, клиент във Вас няма да намеря.

— А може би не всичко още е загубено, сеньор Лоуренс? — в неговия тон, с мрачна шеговитост казах аз.

— Не, не... Вие искате да направите нещо, а за нас е ценна само нечестивата съвест.

— Моля ви, та нали това е най-евтиното на света!

— Вярно, но избавянето от нея е доста скъпо.

— И тъй, вие сте всемогъщ?

— О не, просто нашата фирма търгува със своего рода евтаназия — лека смърт без угризение на съвестта.

— Значи изяждате хляба на католическата църква?

— Нищо подобно, ние просто освобождаваме човека от последните му съмнения, че е чист пред себе си и хората. Съгласете се, наистина е голям разкош. Работата се облекчава, разбира се, от обстоятелството, че човек жадува да го убедят. Не става дума просто за забрава, ние даваме на клиента право на избор. С нашата помощ се ражда нов човек. И най-подлото говедо може да умре с просветлено съзнание. Не е ли това триумф на науката и бизнеса?

— Но аз не намирам особен смисъл в тези предсмъртни трансформации.

— Има спомени — с неочаквана сила започна моят събеседник и стана, — които парят вашата съвест ден след ден, година след година. Неизтритите оскърбления, забравените унижения, следите от собствената жестокост, от безсърдечната твърдост са обикновен товар върху плещите на изрядния човек, незамесен в никакви престъпления.

Говореше меко, като че ли затворена пантера стъпваше по килима.

Седна отново зад масата и небрежно подхвърли в шепата си полупрозрачен кристал.

— В този кристал са записани биотокове, които натоварват с електрохимически потенциал съответни участъци от мозъка и определят изменението на краткотрайната памет. В критичния момент, когато клиентът прави окончателен избор, се слага биохимическия потенциал, стимулиращ изменение в дълготрайната памет. Снемането му е доста трудно. Не искате ли да се запознаете с продукцията на нашата фирма? Мога да ви предложа например смърт на праведник, пострадал за вярата и завършващ последните си дни в лоното на семейството. Или смърт на народен трибун, с величественотъжен поглед, изричащ непреходни истини. А ето в този кристал е смъртта на

идеалиста, който е пролял реки от кръв в името на своята вяра и затова умира с гордото съзнание за изпълнен дълг.

Лоуренс се усмихна и хладнокръвно продължи:

— И така, това не ви интересува. Но аз го очаквах. Вижте сега! — В неговите гъвкави пръсти заблестяха стените на шлифован кристал. — Съкровището на нашата колекция. Смърт на честен човек, който интересно е живял, творчески е работил, не е скланял глава пред силните, не е обиждал слабите, никому не е натрапвал убежденията си и не се е считал за безусловно прав. При това той не само не е насилвал чуждата вяра, но и никога не е правил компромиси. Неговите очи са се спирали на всички океани и материци на Земята, но той не е станал сноб и не е разлюбил родината си.

— Съблазнително е!

— Съблазнително! Великолепно е! И знаете ли, избягвам да предлагам този кристал. Имам чувството, че предавам някому паметта на забележителен човек, отдавна превърнал се в прах. Освен това нашите посетители неизменно предпочитат величествени пози. На тях им се иска не просто да говорят, а да декламират. Наистина, фирмата ми залага на човешките слабости и ние ще сгрешим, ако не се съобразяваме с тях.

— А как собствено възникват тези записи?

Лоуренс изпитващо ме погледна.

— Това няма да послужи на вашите журналистически замисли, сеньор Камарада. Да, аз Ви познах. Вие често пишете на научни теми, а аз внимателно следя такъв род литература. И отдавна само нея, трябва да си призная. Технологията е все пак доста специфична и ще ни каже малко. Но същността е в това, че ние снемаме матрица, своеобразна маска-карта на мозъка на умиращия човек и после — какво да правим! — търгуваме с него.

— Вие, следователно, организирате лов на праведници?

— Своята цел не съм определил така, но вашата формулировка добре синтезира нашата, както разбирате, филантропическа дейност. Бих искал да ви покажа предела на могъществото ни, обаче...

Удари гонг и след миг се яви малък прегърбен човек със смръщено лице, подобен на стар лалугер. Той погледна страхливо Лоуренс а мен с подозрение.

— Отлично, това е точно, което ни трябва — бързо проговори Лоуренс и с подкупваща сърдечност се обърна към влезлия:

— Радостен съм да ви услужа, сеньор...

— Естурано, с ваше разрешение — разцъфна посетителят, изглежда не свикнал на такова обръщение.

— И така, сеньор Естурано, благоволете да наберете вашият индекс на тази скала. Успяхте ли да изучите инструкцията, която получихте вчера, или да ви помогнем?

— Не, не аз ще се оправя — мърмореше човекът, намествайки се в дълбокото кресло пред пулта на апарата, матовите табла, на който едва се забелязваха в стаята. Като сверяваше с някакви изчисления на лист хартия, той последователно натисна няколко клавиша. Апаратът откликна с музика, приличаща на неделна литургия и на екрана във виолетови и в червени вихри изплава индексът.

— Така си и знаех — примижа Лоуренс. Като манипулираше с бутони и ръчки, той поврачува над креслото, постави кристал в гнездото на шлема и попита клиента: „Готов ли сте?“. Без да дочака отговор, надяна шлема върху главата му, придържайки го за раменете. Колкото и смешно да изглежда това, аз го възприех като своеобразно самоубийство, доброволен отказ от своя вътрешен мир, за да изпробва душата, която е риза от чужд гръб. Неволно настръхнах, загледан в Естурано, който покорно се подчиняваше на уверените Лоуренсови ръце и долових разбиращия весел поглед на експериментатора.

След дългата пауза шлемът беше свален и клиентът бавно дойде на себе си. Когато той стана и тръгна към масата, неговата походка се отличаваше с удивително елегантна небрежност и с още нещо, трудно определяемо. Той като че порасна, изправи се. И дори бузите му се зачервиха, сякаш най-после се е разделил с мъчителната мисъл за следващия ден. Наведен над Лоуренс, аз се любувах на веселата артистичност на неговото живо, внимателно лице. Той пое без да ги поглежда парите, подадени му от сеньор Естурано — сега наистина беше сеньор!

Естурано се оттегли с привидно небрежен поклон, едва сдържащ желанието си да ни благослови.

— Е, как е? — удовлетворено възкликна Лоуреис. — Вие знаете ли какво избра той? Кристалът със записа на биотоковете на кардинал Х, починал неотдавна. И забележете, набра кода без да знае кому

принадлежи записа. Между впрочем не обърнахте ли внимание на това, че коленете му при вървежа сякаш отмятаха коприната на кардиналските одежди. Понякога възникват извънредно интересни допълнителни стереотипи в поведението.

— Но как ще се отнесат неговите близки към тази промяна?

— Уверен съм, че той няма да пострада. Тези мънички, от всички оскърбявани хора, много често са напълно квалифицирани тирани в своя дом. Най-надеждният способ да утвърдиш себе си е да унизиш по-беззащитните от теб.

— Все пак ме тревожи бъдещето на вашето откритие. Могат да възникват, говоря най-деликатно — неочаквани аспекти.

— Зная! — отривисто, сухо подхвърли Лоуренс. — Вече отказах да дам своята апаратура за подготовка на войници, готови на всичко, след обработка с моите кристали. Примамлива перспектива, нали? Сега съм в критично положение — доста много гъсоци раздразних и затова се радвам на идването ви. Независимостта на вашите обществени позиции ми дава право да се надявам ма дружески съвет.

В качеството си на инженер по свързките служех в армията на добрите ни съседи, така старателно домогващи се до нашите нефтени месторождения. Налагаше ни се да наблюдавам как конструкторите обучаваха новобранците до умопомрачение. Реших да помогна при тяхното възпитание и предложих нова система за тренировка.

Преди ученията на ухото на всеки войник закрепвах мъничка радиокапсула с радиус на действие, който отговаряше на оперативното пространство на батальона. И командирът, който ръководеше атаката от централният пулт на управлението, с детско удоволствие се наслаждаваше на неочакваното единство и съгласуваност в действията на своите войници.

Обаче такава тренировка, както се убедих, довежда до опасната привичка да се оставяш на чуждата воля, което още на никой при каквито и да е обстоятелства не се даваше даром. В момента на атаката включвах източника на радиосмущения и знаете ли с каква стремителност това славно войнство се превръщаше в стадо овни. Незабравимо зрелище беше — с неочаквана интонация каза Лоуренс. — Когато например включих оперетна музика, маршировката се трансформираше в недвусмислен лиричен танц, а от погребалната мелодия лицата се напругаха, крачката ставаше бавна, тежка, величава.

Музиката — това е опасна вещ. Най-твърдият, иронично настроен човек, относително леко може с помощта на музиката да бъде заставен да сподели чувствата на огромна тълпа. И с поразителна, бих казал, с унизителна лекомисленост, от свободните хора възниква слят организъм с интегрален образ на мислите и чувствата, чудовищно нивелиращ волята на хората. Сякаш душата е дадена под наем.

— Вие изключвате доста много от човешките чувства — и потребността да се сподели радостта, и скръбта. А природата и човешкото общество се нуждаят от някакви, аз не се боя от тази дума — зададени ритми.

— Възможно, възможно — разсеяно промълви Лоуренс, вслушвайки се в това, което ставаше навън. — А после — оживи се той — започна по-интересна игра. Успешно замаях главите на нашите военоначалници, покорявайки техните сърца с кибернетическата утопия за радиоуправлявани войници, в мозъците на които е присадена мъничка, съвсем както им се струва, безвредна антенка. Представяте ли си как радикално би се опростило всичко? Защо са нужни въображение, енергия, воля? Всичко е далеч по-просто. Натиска се копче от пулта. Всички войници хващат едновременно оръжието, без да се съобразяват с противниковия огън, прескачат бруствера на окопа, крачат в един ритъм, пълзят, окопават се, извършват съвършено еднакви зайчи зиг-заги по полето, дружно се хвърлят в атака с единствена, наистина набиваща се мисъл да се доберат до гръкляна на противника. Дявол да го вземе! — изруга Лоуренс, като престана да крачи по стаята и отново седна. Продължи намръщен с равен глас:

— За щастие, както и очаквах, не ми се удаде да преодолея твърдото убеждение на войниците, че операцията по присаждането на антени не е безвредна. Всичко завърши с моята оставка. Но да си призная, аз никак не се надявах, че командирите така много ще ни повярват. Те и сега не ме лишават от своето внимание. Не успях например да се добера до идеята за матриците и да разработя модела на апаратурата, а ме посети един от разплодилите се сега генерали в цивилни дрехи с нетрепваща твърдост на погледа, нескриващ неговата пълна неосведоменост в науката. Той беше любезен и многозначителен, особено когато изразяваше съжалението си за моята нелоялност. И оттогава се чувствавам, като муха между прозоречни стъкла.

Чести, безцеремонни удари на гонг прекъснаха думите му. Лоуренс мигновено подскочи към стената и тя като че ли внезапно се разтвори. Невидими от улицата, ние гледахме как от един бронетранспортър наизскачаха войници със заредени автомати и се построиха в полукръг.

— Така, старите познати. Не очаквах такава пъргавина от тях. Все пак аз съм почти магьосник и вълшебник, и те ще ми потанцуват.

Той сграби кристалите от масата, напъха ги в чантата, която моментално изчезна някъде, наведе се за секунда над пулта и, като се огледа бързо встрани, закачливо ми се усмихна.

— Каквото и да се случи, моля ви спокойно да останете на мястото си.

Ударите на гонга се сляха в непрекъснат шум, последва тежката басова нота на акордите. Влязоха офицер и двама цивилни.

— Сеньор Лоуренс, в името на републиката вие сте арестуван!

— Нима може да се арестува чародей? — насмешливо отвърна Лоуренс, който се бе прислонил към монолитната стена и сякаш се бе разтопил в нея. Агентите измъкнаха пистолетите си и в недоумение се спряха пред стената. Биха се нахвърлили върху нея със засилване, обаче тя изглеждаше непоколебима.

— Ах, дяволска работа! — изтръгна се от офицера. — Запечатайте апаратурата! — заповяда той на агентите и се обърна към мене: — Вашите документи!

Но в този миг се раздадоха изплашените викове ма неговите спътници. Ослепителни вертикални искри пронизваха пулта, превръщайки електронната машина в купчина отпадъци. А в креслото се разположи Мефистофел — самият лукав изкусител от немската легенда, в плащ, с къси рогца изпод бързо нахлупената барета. Слагайки крак върху крак и като придържаше шпага на коленете си, той оглушително се закиска.

Прикривайки очи с ръка, един агент откри стрелба, а другият, изглежда повече вярващ в задгробния живот, изпаднал в ужас се хвърли към вратата. Мефистофел скочи от креслото, извади шпагата — и отново електрически ток разтърси стаята, довършвайки съсипаното. Дяволът изчезна, замириса на озон и... на сяра, както се полага при такива изчезвания.

Неудържимо, до сълзи се разсмях. Офицерът, едва погледнал моите документи, ги върна, енергично изруга и изчезна с оскърбен вид.

Нищо друго не ми оставаше, освен да се прибера в къщи. Бавно преминах по крайбрежния булевард, покрай безчислените паметници на победоносни и разгромени, но еднакво величествени пълководци, чиито коне застрашително се опираха на земната твърд. И с тревога и надежда си мислих за Лоуренс.

С тревога, защото се опасявах за съдбата на неговото откритие, генералите може би ще успеят да се доберат до Лоуренс и да започнат „отпечатването“ на войници с матрици от някакъв побеснял войн.

И с надежда, като предполагам, че няма да е така лесно да уловят такъв опитен чародей.

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
3/1971 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.